TÜRK DEVLETLERİ PARLAMENTER ASAMBLESİ

BİŞKEK DEKLERASYONU

TÜRKPA XV. Genel Kurulu

20 Ekim 2026, Bişkek, Kırgız Cumhuriyeti

Türk Devletleri Parlamenter Asamblesi (TÜRKPA) On Beşinci Genel Kurulu, "Yapay Zeka ve Teknolojik İlerleme Çağında Türk Dünyasında Parlamenter İş Birliği" ana temasıyla Azerbaycan Cumhuriyeti Millî Meclisi, Kazakistan Cumhuriyeti Kurultayı, Kırgız Cumhuriyeti Jogorku Keneşi, Türkiye Büyük Millet Meclisi ile Gözlemci sıfatıyla Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti (KKTC) Cumhuriyet Meclisi ve misafir sıfatıyla Özbekistan Cumhuriyeti Âli Meclisi üyelerinin iştirakleriyle, 20 Ekim 2026 tarihinde Kırgız Cumhuriyeti'nin Bişkek şehrinde gerçekleştirilmiştir.

Parlamenter Asamble,

- Türk Devletleri Parlamenter Asamblesine İlişkin İstanbul Anlaşması, Türk Dünyası 2040 Vizyonu ve TÜRKPA 2023-2028 Stratejik Yol Haritası'nda yer alan amaç ve ilkeleri rehber edinerek; Türk devletleri arasındaki iş birliği ile dayanışmayı güçlendirme kararlılığını *yeniden teyit ederek*;

- Türk Devletleri arasında her alanda hızla gelişen iş birliğinden ve TÜRKPA'nın bu sürece sunduğu aktif katkıdan duyduğu memnuniyeti *ifade ederek*;

- Türk dünyasında ve ötesinde barış, istikrar ve güvenliğin sürdürülebilir kalkınma ve refahın vazgeçilmez temelleri olduğuna ilişkin kararlılığını yineleyerek; başta egemenliğe, toprak bütünlüğüne, uluslararası devlet sınırlarının dokunulmazlığına saygı gösterilmesi ve bunların desteklenmesi ile iç işlerine karışmama ilkeleri olmak üzere, uluslararası hukukun evrensel olarak kabul görmüş norm ve ilkelerine bağlılığını *teyit ederek;*

- Ortak tarih, dil, kültür, gelenek ve değerlere dayanan Türk Devletleri arasındaki birlik ve dayanışmanın, ortak sınamaların üstesinden gelinmesi ve ortak çıkarların ilerletilmesindeki öneminin *altını çizerek;*

- Hızla değişen uluslararası ortamda diyaloğun geliştirilmesi, karşılıklı güvenin güçlendirilmesi ve milletler arasında köprüler kurulması bakımından etkili bir mekanizma olarak parlamenter diplomasinin giderek artan *önemini vurgulayarak*;

- Diyalog, istişare, güven artırıcı önlemler ve parlamenter deneyim paylaşımı yoluyla parlamenter diplomasinin; çatışmaların önlenmesine ve barışçıl yollarla çözüme kavuşturulmasına, karşılıklı anlayışın güçlendirilmesine ve bölgesel ve uluslararası düzeylerde barış ve istikrarın teşvik edilmesine katkıda bulunabileceğini *vurgulayarak*;

- Türk Devletleri Parlamentolarının ve TÜRKPA'nın demokratik yönetişimin ve demokratik ilkelerin geliştirilmesinde, hukukun üstünlüğünün tesisinde, etkin yasama faaliyetlerinin yürütülmesinde ve uluslararası gündemin şekillendirilmesinde oynadığı önemli role *dikkat çekerek*;

- TÜRKPA Üye Parlamentoların ve Gözlemci Parlamentoların ilgili komisyonları aracılığıyla dış politika alanındaki iş birliğine, uluslararası diyaloğa ve aralarındaki karşılıklı anlayışın geliştirilmesine sağladıkları katkıyı kabul ederek ve bu hedeflerin desteklenmesi amacıyla parlamentolar arası etkileşimin güçlendirilmesinin *önemini vurgulayarak*;

- Yapay zekâ ve dijital teknolojiler de dâhil olmak üzere bilimsel ve teknolojik ilerlemenin toplumların ve ekonomilerin geleceğini şekillendirmedeki büyük potansiyelini kabul ederek ve bu teknolojilerin Türk Dünyasının yararına, sorumlu bir şekilde kullanılmasının sağlanmasında parlamentoların etkin rol üstlenmesinin *önemini vurgulayarak*;

- Ortak hedeflerin ilerletilmesi ve parlamenter diplomasinin güçlendirilmesi bakımından bir araç olarak TÜRKPA'nın dış ilişkilerinin güçlendirilmesini ve uluslararası ortaklık ağının genişletilmesini *memnuniyetle karşılayarak*;

- Kadın milletvekillerinin ve genç milletvekillerinin kapsayıcı karar alma süreçlerine, parlamenter diplomasiye ve Türk Devletleri arasındaki iş birliğinin güçlendirilmesine sundukları değerli katkıları *vurgulayarak*;

- Parlamentolar arası diyalog ve iş birliği için etkili bir platform ve Türk dünyasındaki kurumsal iş birliğinin yasama alanındaki temel dayanaklarından biri olarak TÜRKPA'nın giderek artan rolünü *kabul ederek*;

- 12 Haziran 2025 tarihinde Astana'da gerçekleştirilen XIV. Genel Kurul Toplantısı'ndan bu yana TÜRKPA çerçevesinde iş birliğinin güçlendirilmesi alanında kaydedilen kayda değer ilerlemeyi ve Kazakistan Cumhuriyeti Kurultayının TÜRKPA Dönem Başkanlığını başarıyla tamamlamasını *vurgulayarak*;

Parlamenter Asamble aşağıdaki hususları beyan eder:

1. TÜRKPA çerçevesindeki iş birliğini ve Türk dünyasının ortak vizyonunun gerçekleştirilmesine katkısını artırmak amacıyla TÜRKPA'nın kurumsal kapasitesini daha da güçlendirme kararlılığını teyit eder;

2. TÜRKPA Sekretaryasının Türk Devletleri Teşkilatı (TDT) ve ilgili kurumlarla ilişkileri daha da derinleştirmeye yönelik faaliyetlerini memnuniyetle karşılayarak, Türk iş birliğinin geliştirilmesi alanında elde edilen başarıları takdir ederek ve TDT çerçevesindeki amaç ve hedeflere desteğini yineler;

3. 7 Ekim 2025 tarihinde Azerbaycan'ın Gebele şehrinde "Bölgesel Barış ve Güvenlik" teması altında düzenlenen Türk Devletleri Teşkilatının (TDT) On İkinci Zirvesi'nin sonuçlarına büyük değer atfederek; Azerbaycan Cumhuriyeti'nin devam eden dönem başkanlığını ve TDT'nin önceliklerinin ilerletilmesine sağladığı katkıyı takdir ederek;

4. Türk Dünyasının manevi başkenti Kazakistan'ın Türkistan şehrinde 15 Mayıs 2026 tarihinde "Yapay Zekâ ve Dijital Kalkınma" teması altında düzenlenen TDT Gayriresmî Zirvesi'nin sonuçlarını memnuniyetle karşılar;

5. Kırgız Cumhuriyeti'nde 30 Kasım 2025 tarihinde gerçekleştirilen erken parlamento seçimlerinin, Kazakistan Cumhuriyeti'nde 15 Mart 2026 tarihinde gerçekleştirilen anayasa referandumunun ve 23 Ağustos 2026 tarihinde gerçekleştirilen parlamento seçimlerinin başarıyla düzenlenmesini tebrikle karşılayarak; bu seçimler ve referandum kapsamında gerçekleştirdiği uluslararası seçim ve referandum gözlem misyonlarının faaliyetlerini olumlu değerlendirerek; ulusal mevzuat ve uluslararası standartlar doğrultusunda, seçim mevzuatı, seçimlerin idaresi ve seçim gözlemi alanları da dâhil olmak üzere, Üye Devletlerin ilgili parlamento ve seçim kurumları arasında deneyim ve iyi uygulamaların paylaşımının sürdürülmesini teşvik eder;

6. Kazakistan Cumhuriyeti'nde anayasa reformu ve 15 Mart 2026 tarihinde ülke çapında gerçekleştirilen referandum yoluyla yeni Anayasa'nın kabul edilmesi de dâhil olmak üzere yürütülen reform süreçlerine

desteğini ifade ederek; söz konusu reformların Kazakistan'ın anayasal, siyasi ve kurumsal gelişimine, demokratik yönetişimin ilerletilmesine ve insan haklarının korunmasına sağladığı katkının önemini vurgular;

7. TÜRKPA Parlamento Başkanlarının Birinci Gayriresmî Toplantısı'nın, Parlamentolar Arası Birliğin (PAB) 152. Genel Kurulu çerçevesinde 16 Nisan 2026 tarihinde Türkiye'nin İstanbul şehrinde düzenlenmesini büyük bir memnuniyetle karşılayarak; TÜRKPA Asamble Konseyinin olağan toplantılarının yanı sıra, Üye Parlamentoların Başkanlarının katılımıyla yılda bir kez gayriresmî toplantılar düzenlenmesini, Türk Devletleri arasında üst düzey parlamenter diyaloğun ve iş birliğinin geliştirilmesine yönelik değerli bir platform olarak destekler;

8. Ortak ilgi alanlarına giren konularda TÜRKPA Üye Parlamentolarının Başkanları arasında, önemli uluslararası ve parlamentolar arası etkinlikler marjında gerçekleştirilecek istişareler de dâhil olmak üzere, istişarelerin sürdürülmesini parlamenter diplomasinin, danışma mekanizmalarının ve güven artırıcı çabaların etkili bir aracı olarak destekler;

9. Parlamenter diplomasinin güçlendirilmesi ve karşılıklı anlayışın geliştirilmesi amacıyla, TÜRKPA Üye Parlamentolarının ilgili ihtisas komisyonları arasında bölgesel ve uluslararası gelişmeler ile ortak ilgi alanlarına giren konularda düzenli etkileşimi ve görüş alışverişini teşvik eder;

10. Uygun olduğu hâllerde ve Üye Parlamentoların ilgili yetki alanları ile ulusal tutumları doğrultusunda, uluslararası ve bölgesel parlamenter teşkilatlardaki delegasyonları arasında ortak ilgi alanlarına giren konularda istişarelerin sürdürülmesini ve bilgi paylaşımını teşvik eder;

11. Yapay zekâ ve dijital teknolojilerin siyasi, hukuki ve güvenlik ortamları üzerindeki artan etkisini kaydederek; bu teknolojilerin sorumlu, güvenli ve faydalı kullanımını teşvik eden ilgili hukuki çerçevelerin Türk Devletleri arasında uyumlaştırılmasını teşvik eder;

12. Şeffaflık, hesap verebilirlik, veri koruma, siber güvenlik ve etkin insan denetiminin sağlanması kaydıyla; yasama metinlerinin hazırlanması ve analiz edilmesi, parlamenter araştırmalar, bilgi yönetimi, halkın katılımı, bilgiye erişim ve parlamenter hizmetlerin sunulması da dâhil olmak üzere, parlamenter çalışmalarda yapay zekâ ve dijital teknolojilerin sorumlu kullanımını teşvik eder;

13. Parlamenter siber güvenlik, dijital dayanıklılık ve parlamenter bilgi, iletişim sistemleri ile verilerin ortaya çıkan siber tehditlere karşı

korunması konularında Üye Parlamentolar arasında iş birliğini ve deneyim paylaşımını teşvik eder;

14. Kültür, bilim, eğitim ve bilgi alanlarında dijital teknolojilerin ve yapay zekânın sorumlu, güvenli ve etik kullanımının önemini vurgulayarak; bu bağlamda Üye Devletler arasında dijital dönüşüm, siber güvenlik ve kişisel verilerin korunması alanlarındaki iş birliğinin önemine dikkat çeker;

15. Yasama ve parlamenter deneyim paylaşımını geliştirmek, TÜRKPA'nın görünürlüğünü artırmak ve parlamenter diplomasiye katkıda bulunmak amacıyla, Üye Parlamentoları ve Sekretaryayı, ilgili yetki alanları ve kurumsal çerçeveler doğrultusunda bölgesel ve uluslararası teşkilatlar ve ağlarla temaslarını ve iş birliğini daha da geliştirmeye teşvik eder;

16. Uluslararası teşkilatlar bünyesinde Türk Devletlerinin delegasyonları arasındaki eşgüdümün ve dayanışmanın güçlendirilmesinin önemini vurgulayarak; TÜRKPA Üye Devletlerinin AGİT Parlamenter Asamblesindeki delegasyonlarının, Macaristan ve Özbekistan delegasyonlarının katılımıyla gerçekleştirilen Birinci Koordinasyon Toplantısı'nın, AGİT Parlamenter Asamblesinin 23. Sonbahar Oturumu çerçevesinde 17 Kasım 2025 tarihinde Türkiye'nin İstanbul şehrinde düzenlenmesini memnuniyetle karşılar;

17. Türk Devletleri arasındaki kültürel ve siyasi bağların güçlendirilmesi ve Türk kültürel ve siyasi mirasının bölgesel ve uluslararası düzeyde tanıtılması amacıyla, TÜRKPA ile Türk Kültür ve Miras Vakfı arasında 11 Mart 2026 tarihinde Mutabakat Zaptı imzalanmasını memnuniyetle karşılar;

18. Barışın, hoşgörünün, kültürlerarası diyaloğun ve karşılıklı anlayışın geliştirilmesi alanlarında iş birliğinin güçlendirilmesine yönelik bir adım olarak, TÜRKPA ile Küresel Hoşgörü ve Barış Konseyi (GCTP) arasında 25 Haziran 2026 tarihinde Mutabakat Zaptı imzalanmasını memnuniyetle karşılayarak; söz konusu Mutabakat Zaptı'nın TÜRKPA ile GCTP arasındaki ilişkilerin daha da geliştirilmesine yönelik bir çerçeve oluşturduğunu kaydeder;

19. Model kanunların hazırlanması alanındaki iş birliğini güçlendirerek; bu kanunların etkililiğinin değerlendirilmesini, yasama deneyimi ve iyi uygulamaların paylaşılmasını, ayrıca uygun görülen hâllerde model kanunların gözden geçirilmesini ve güncellenmesini memnuniyetle karşılar;

20. TÜRKPA'nın hukuki ve kurumsal çerçevesinin güçlendirilmesini, etkililiğinin artırılmasını, mali dayanıklılığının geliştirilmesini ve operasyonel kapasitesinin güçlendirilmesini amaçlayan Sekretarya çalışmalarını takdir eder;

21. TÜRKPA Kadın Parlamenterler Grubu ile Genç Parlamenterler Grubunun giderek artan katılımını takdir ederek; söz konusu Grupları iş birliğini yoğunlaştırmaya, kadınların güçlendirilmesine, gençlerin katılımına ve sürdürülebilir ve kapsayıcı kalkınmanın gerçekleştirilmesine daha fazla katkıda bulunmaya teşvik ederek; ayrıca düzenli bilgi ve deneyim paylaşımı, ortak girişimler ve uluslararası ve bölgesel parlamenter faaliyetlere katılım yoluyla parlamenter diplomasiye katkılarını daha da artırmalarını teşvik eder;

22. Türkiye Büyük Millet Meclisi bünyesinde kurulan Millî Dayanışma, Kardeşlik ve Demokrasi Komisyonunun çalışmalarını takdir ederek; söz konusu girişimin bölgede barışın, istikrarın ve refahın güçlendirilmesine önemli katkı sağlayacağına olan inancını ifade eder;

23. 1926 yılında Bakü'de düzenlenen Birinci Türkoloji Kurultayı'nın kalıcı entelektüel ve tarihî önemini vurgulayarak; Kurultayın yüzüncü yıl dönümünün kutlanmasını bilimsel iş birliğini daha da geliştirmek ve Türk tarihi, dilleri, edebiyatı ile kültürel mirasına yönelik araştırmaları teşvik etmek için bir fırsat olarak memnuniyetle karşılar;

24. 31 Ağustos–6 Eylül 2026 tarihleri arasında Kırgız Cumhuriyeti'nde Altıncı Dünya Göçebe Oyunları'nın başarıyla düzenlenmesini memnuniyetle karşılayarak; söz konusu organizasyonun Türk halklarının zengin kültürel mirasının, geleneklerinin, değerlerinin ve geleneksel sporlarının korunmasına ve uluslararası düzeyde tanıtılmasına, ayrıca halklar arasındaki kültürel ve beşeri iş birliğinin güçlendirilmesine önemli katkı sağladığını kaydeder;

25. Üye Devletleri, ortak tarihî, kültürel ve manevi miraslarının araştırılması, korunması ve tanıtılması alanlarındaki iş birliğini ortak araştırmalar, akademik değişim programları ve kültürel girişimler aracılığıyla daha da güçlendirmeye çağırır;

26. Türk İşbirliği Teşkilatları arasında iş birliğinin ve eşgüdümün geliştirilmesinin önemini yeniden teyit ederek; 30 Ocak 2026 tarihinde İstanbul'da gerçekleştirilen Türk İşbirliği Teşkilatları Eşgüdüm Komitesinin Altıncı Toplantısının sonuçlarını takdir eder;

27. Türk iş birliği çerçevesinde kabul edilen girişimlere yönelik yasama desteğini güçlendirmek amacıyla, Türk İşbirliği Teşkilatlarının faaliyetleri

ve ortak öncelikleri hakkında parlamenter değişimlerin ve istişarelerin geliştirilmesini teşvik eder;

28. Kazakistan Cumhuriyeti Kurultayının TÜRKPA dönem başkanlığını başarıyla yürütmesini ve TÜRKPA çerçevesinde iş birliğinin ilerletilmesine ve kurumsal gelişimin güçlendirilmesine sağladığı değerli katkıyı büyük bir takdirle karşılar;

29. Kırgız Cumhuriyeti Jogorku Keneşinin TÜRKPA dönem başkanlığını üstlenmesini memnuniyetle karşılayarak; başkanlığı döneminde TÜRKPA'nın hedeflerini ilerletmeye ve Türk Devletleri arasındaki parlamenter iş birliğini daha da güçlendirmeye devam edeceğine olan güvenini ifade eder;

30. Kırgız Cumhuriyeti Jogorku Keneşinin Bişkek'te gösterdiği samimi misafirperverliği ve TÜRKPA'nın 15. Genel Kurul Toplantısı'nın mükemmel organizasyonunu büyük bir takdirle karşılar;

31. TÜRKPA XVI. Genel Kurul Toplantısını 2027 yılında Türkiye Cumhuriyeti'nde düzenlemeye karar vermiştir.